Predsjednik Sanader, vjerojatno budući premijer, ponovio je svoju odlučnost da smanji stopu PDV-a sa 22 na 20%. Vjerojatno će se to i dogoditi. Za cjeniti je odlučnost gospodina Sanadera da provede u život obećano. Drugo je, pak, pitanje da li si to proračun u ovom trenutku može dozvoliti. Pođimo redom.

Najprije valja istaći da sam se zalago za više poreznih stopa u sustavu poreza na dodanu vrijednost. O tome sam pisao na više mjesta. O tome sam pisao i na ovim stranicama. Problemi poreza na dodanu vrijednost predmet su mog interesa od 1988. godine. I tada kao i sada, porez na dodanu vrijednost smatram vrlo «opasnim» poreznim oblikom. U 1995. godini sam ustvrdio da nije moguće izjednačiti porez na promet u maloprodaji sa porezom na dodanu vrijednost. Ovo naprosto iz činjenice da porez na dodanu vrijednost znači i oporezivanje zaliha. Kako su zalihe na nivou četvrtine do trećine BDP to znači da se uvođenjem PDV-a jednokratno oporezuju zalihe što je 1998. godine iznosilo gotovo 6 do 7 milijardi kuna.

«Nepredviđeni» prihod rezultirao je, kao što znamo, rebalansom državnog proračuna. Učinci jednog i drugog imaju dalekosežne posljedice na privrednu aktivnost gospodarstva, s jedne strane, i utjecaj države na svekolika druševena kretanja, s druge strane. Umjesto da se «srede» državne financije došlo je do nedopustive eskalacije javne potrošnje. Ovo se lijepo vidi ako se usporede stope rasta javne potrošnje i stope rasta BDP. No to je prošlost.

Kaže se da su najbolji porezi – stari porezi. Ovo se temelji na poznatoj činjenici da se privredna struktura prilagođava poreznom sustavu što iziskuje u funkciji vrmena značajne jalove troškove ili mrtvi teret oporezivanja kako to nazivaju porezni stručnjaci. Definira li se porez kao trošak jasno je, temeljem teorije troškova, koja je cijena prilagođavanja bilo kojem poreznom obliku. O tome sam pisao u časopisu «Ekonomija/Economics» i ovom prilikom zainteresirane čitaoce upućujem na moje objavljene radove u časopisu.

Namjera da se uvede smanjena opća stopa PDV-a neće imati učinke u kratkom roku što znači da će se dodatno povećati deficit proračuna. Imamo li pri tome izjave budućeg premijera o rastu rashodne strane proračuna jasno je da će rast rashoda i smanjenje prihoda bez primjerene ekspanzije privredne aktivnosti rezultriati rastom deficita što znači i rastom javnog duga.

Ipak, priče radi, pretpostavimo da je moguće smanjiti porezne prihode za 3 do 4 milijarde kuna. Podaci pokazuju da je porez na dohodak u 2002. godini iznosio 3,4 milijarde kuna dok je porez na dobit iznosio 2,7 milijardi kuna. Smanjenje izravnih poreza ima neuporedivo veće učinke. Na prvom mjesto valja reći da se povećava konkurentna sposobnost hrvatske privrede što znači i veću konkurentnost u izvozu i tako zapravo smanjenje izravnih poreza predstavlja subvenciju tečaju kune. Smanjenje izravnih poreza će imati pozitivne učinke na smanjenje sive ekonomije što nije slučaj sa porezom na dodanu vrijednost. Drugim riječima, smanjenje PDV-a znači smanjenje poreznih prihoda države i jednakog tretmana domaćeg i uvezenog proizvoda, dok smanjenje izravnih poreza znači «popravljanje» tržišne pozicije nacionalne ekonomije.

Zaključno nije moguće poreze u ovom trenutku smanjiti kao što pokazuju bilanca proračuna. Ako se želi smanjiti porezno opterećenje tada valja to učiniti u pravcu dinamiziranja razvoja. To bi se postiglo smanjenjem poreza na dobit (vratiti zaštitnu kamatu) i povećanjem neoporezivog

dijela dohotka. Prvo, povećava profitnu maržu poduzetnicima, i, drugo, preferira zapošljavanje i povećanje životnog standarda radnika što znači subvenciju za građane sa nižim prihodima (umanjuje regresivnost PDV-a).

Ipak prije konačne odluke valjalo bi učiniti cost-benefit analizu kako bi se donijela primjerena odluka.